טשערנאָוויצער בלעטער

אומאָפּהענגיקער אָרגאַן פאר פּאָליטיק, קולטור און ווירטשאַפט.

„Czernowitzer Bleter",
Ziar independent pentru politica, cultura şi economie
Redacţia şi Administraţia: Cernăuţi, str. Radu cel Mare 13
Plătibil şi justiţiabil la Cernăuţi.

דערשיינט וועכנטלעך
○○○○○○
איינצל-עקזעמפּלאַר 5 ליי.

אַבאָנאמענט: 4 חדשים: 100 ליי, האַלביערלעך: 140 ליי, פאר א גאַנץ יאָר: 280 ליי. — אויסלאַנד: 4 דאָלאַר יערלעך.
אַנאָנסן לויטן מילימעטער-טאַריף.

נר. 14. | טשערנאָוויץ, דעם 17־טן אויגוסט 1929. | יאָרגאַנג I.

דער מוסר-השכל פון לופּעני

ס'האָבן זיך שוין געשלאָסן די קברים איבער די אומשולדיק געמאָרדעטע ארבעטער פון לופּעני און אין שפּיטאל ראנגלען זיך נאָך אין גסיסה מער ווי צוואנציק שווער פארווּנדעטע, ווארטנדיק אויפן דערלייזער טויט, ער זאָל זיי ארויספירן פון דעם עמק הבכא, פון דעם לעבן פול מאטערנישן און הונגער-טעג פון דעם גהינום, וואָס מענטשן, אויף וועלכע זיי האָבן אזוי שווער געהאָרעוועט, האָבן פאר זיי צוגעגרייט.

די אָפיציעלע אקטן זענען אפילו נאָך נישט געחתמעט, אָבער פאר דער עפנטלעכקייט און פארן משפט פון דער וועלט איז שוין קלאָר וואָס אין לופּעני איז פאָרגעקומען. צייט אונטערצוציען דעם סך הכל און זען, וואָס דאָס אומשולדיק פארגאָסענע בלוט האָט אונז געלערנט.

ערשטענס:

דער ברודער-קאמף ביי דער ארבעטערשאפט אליין האָט אָנגענומען אזוינע ווילדע פאָרמען, געטראָגן פון אזא שנאה און פאראכטונג, אז עס זענען געקומען די ערשטע ידיעות וועגן דער שחיטה, האָט די סאָציאל-דעמאָקראטישע פרעסע, נישט געפונען קיין ווערטער פון צאָרן און עמפּערונג און זיך נאָר באגנוגט מיט קאָנסטאטירונגען, אז „קאָמוניסטן" האָבן געוואָלט מאכן דעם שטרייק, אונזערע ד. ה. די ס. ד. האָבן עס געפּרוּווט נישט צולאָזן און דערפאר האָבן יענע חברה געהאט דעם פארדינטן פסק...

מ'האָט נישט געוואָלט גלויבן זיינע אויגן לייענדיק דאָס, אָבער ס'איז פּונקט אזוי געווען געשריבן. פארשטענדלעך. אז די שפּאלטונג אין דער ארבעטערשאפט קאָן נישט ברענגען אנדערע פּירות... קלאָר אז אין אזא מדינה ווי רומעניע, וועלכע איז אזוי ווייט פון די צושטאנדן וואָס האָבן נויטיק א געשפּאלטענעם ארבעטער-קלאס, ווערט א קאמף פון צוויי מחנות ארבעטער, נישט א מחלוקת לשם שמים, א טעאָרעטישער וכוח וועגן בשותפותן גרויסן ציל, נאָר פונאנדערגעטיילטן וועג, נאָר א פּשוט פיזישער קאמף אין וועלכן איינער דעם אנדערן וויל איבערברענגען.

דער פאל אין לופּעני האָט בולט באוויזן, וואָס פאר א תהום ס'איז פאראן צווישן די צוויי ברודער-גרופּעס, וועלכע האָבן אין רומעניע דאָך אין א סך מער פּונקטן בשותפותע אינטערעסן ווי למשל מיט וועלכער ס'איז נישט דעמאָקראטישער, בירגערלעכער פּארטיי.

צווייטנס:

זענען אלע די אָפיציעלע קאָמוניקאטן, פון די ערשטע טעג געווען לויטער שקרים און אויסן צו שאפן א שטימונג קעגן די קרבנות. זיי האָבן געצונען דאָס עלעקטריציטעטס-ווערק, געשלאָגן אָדער דערהרגעט דעם דירעקטאָר, גענומען דאָס איבעריקע פערזאָנאל א. א. וו. לויטער זאכן וואָס זענען תיכף פון דער פרעסע דעמענטירט געוואָרן. דער דירעקטאָר לעבט און פירט ווייטער דאָס ווערק, וועלכעס שטייט גאנץ אָן שאָדנס. די ארבעטער האָבן אויך נישט געשאָסן אויף קיינעם. דער פּרעפעקט איז עס גאָר געווען דער ערשטער, וועלכער האָט געהרגעט א שטרייקנדן. די טויטע ארבעטער האָט מען געפונען ווייט און ברייט צעוואָרפן ד. ה. מ'האָט זיי נאָכגעשאָסן ווען זיי זענען שוין אנטלאָפן. מ'האָט זיי געפונען טויט און אומקענטלעך געמאכט — אלזאָ אויך סאדיסטישע באַרבאַריזמען אויף די קרבנות.

דאָס הייסט אז די לאָקאלע מאכט האָט נישט זייענדיק פּראָוואָצירט פון די שטרייקנדע, נישט מוזנדיק לאָזן שיסן, געמאכט באוווּסט א שחיטה בראש מיטן פּרעפעקט, דעם העכסטן באאמטן אין קרייז גענומען זיך מאָרדן ארבעטער, וועלכע האָבן נאָר געוואָלט דערקעמפן פאר זיך א מענטשן-ווירדיק לעבן.

דריטענס:

זענען די שווערע פארהעלטנישן פון די ארבעטער אין זשיו-טאל, נישט קיין נייעס. אומצייליקע אינשפּעקטאָרן האָבן שוין געשריבן מעטערלאנגע באריכטן וועגן דעם שרעקלעכן צושטאנד אין וועלכן ס'לעבן די ארבעטער דאָרט. אין די מיניסטעריען געפונען זיך גאנצע ביכער וועגן די צרות, אומענטשלעכע באהאנדלונג און באשיידענע פאָדערונגען, וואָס די שאכט-ארבעטער פון פעטראָשען, לופּען און סביבה האָבן געשטעלט. זיי האָבן געבעטן, אז זיי זאָלן נישט מוזן ארבעטן אזוי לאנג ביז זיי פאלן אין חלשות, אז די וואָס שטייען טיף אין וואסער בשעת ארבעט אָדער ביי די גאז-ווענטילן זאָלן א ביסל אנדערש באהאנדלט ווערן. זעענדיק פאר זיך יעדן טאָג דעם טויט, האָבן זיי געבעטן כאָטש א שטיק ברויט אויף זיך אָנעסן זאט און א מענטשלעכע באהאנדלונג.

די אלע דאָסאַרן און ראפּאָרטן ליגן רוהיק. רעגירונגען קומען און גייען און מ'האָט נישט קיין צייט זיך צו פארטראכטן וועגן דעם. מ'צאָלט דאָס פינפאכיקע פאר די קוילן וועלכע קומען פון דאָרט. מ'שטיצט די „נאציאָנאלע אינדוסטריע" די שאכט-באזיצער ווערן אויך פון טאָג צו טאָג פעטער. שטרענגען זיך אָן אין אויסלאנד צו פארשווענדן די מיליאָנען, וואָס מען פארדינט ביי דער רעגירונג. און די ארבעטער ווערן פון טאָג צו טאָג פארביטערטער, פארהונגערטער און צעבראָכענער, ביז דער פּרעפעקט דערלייזט זיי פון די צרות דורך א סאלווע...

אלזאָ אויך די צענטראלע רעגירונג טראָגט אויך זיך א גרויסן חלק פון דער שולד, זי בלייבט אויך ווייטער פאראנטוואָרטלעך פאר דער נויט און עלענד אין דער נאציאָנאלער אינדוסטריע.

פערטענס:

די עפנטלעכקייט און באזונדערס די ארבעטערשאפט איז אזוי טעמפּ געוואָרן, אז זי האָט אפילו נישט גענומען דעם איניציאטיוו צו שאפן א הילפס-פאָנד פאר די פאמיליעס פון די קרבנות. מ'איז יוצא געווען מיט די פאר טויזנט ליי וואָס דער הער ארבעטס-מיניסטער האָט אהין ארויסגעפירט און מיט דער הבטחה אז ער וועט אינטערווענירן ביי דער נאציאָנאלער אינדוסטריע פאר די אלמנות און יתומים.

אין אַן אנדער לאַנד וואָלטן אלע קרייזן פון דער באפעלקערונג און באזונדערס די ארבעטערשאפט געקומען צו הילף אַט די שווערגעפּרוּווטע קרבנות וועמענס דערנערער ס'זענען אומשולדיק געשאָסן געוואָרן.

דער סך-הכל:

די צושטאנדן אונטער וועלכע מיר לעבן זענען נאָך אזוינע פּרימיטיווע, אזוי ווייט פון די ציוויליזירטע מלוכות, אז דאָס מענטשן-לעבן האָט נאָך נישט קיין ווערט, אז די ארבעטערשאפט איז זיך נאָך נישט באוווּסט פון איר גורל און פון איר קאמף און אז די רעגירונגען זענען נישט מער ווי אָליגאַרכישע קליקעס, וועלכע זענען ווייט דערפון צו דינען דעם אינטערעס פונם כלל.

ש. א. ס.

מאַרשאַל דער דיקטאַטאָר

באמערקונגען צום XVI-טן ציוניסטן-קאָנגרעס.

בעת די דאָזיקע שורות ווערן געשריבן, איז אונז נאָר באוווּסט, אז דער 16-טער ציוניסטישער קאָנגרעס האָט פאַרענדיקט זיין ארבעט און האָט זיך געשלאָסן. מיר ווייסן נאָך נישט אין וועמענס הענט די העכסטע ציוניסטישע אינסטאנץ, האָט איבערגעגעבן דעם גורל פון דער באוועגונג פאר דער קומענדיקער צייט. אָבער דאָך קאָנען מיר שוין אצינד צוטרעטן צו מאכן דעם סך-הכל פון דער אָפּגעטוּענער ארבעט. די דערעפענונג איז פאָרגעקומען אונטערן צייכן פון הערצלס יאָר-צייט און אין די רעדעס פון ביידע פּרעזידענטן, ווייצמאן און סאָקאָלאָוו, האָבן זיך געהערט פארבאָרגענע טענער פון: „דער זכות פון יענעם נפטר, זאָל אויף אונז מגין זיין אין דעם דאָזיקן שווערן מאָמענט". מ'איז זיך באוווּסט געווען דעם גרויסן אחריות, וואָס מ'נעמט אויף זיך.

די טויזנטער געסט, הונדערטער דעלעגאטן, גרויסע צאָל פּרעסע-פארטרעטער פון אלע עקן וועלט, באווייזט דעם אומגעהייערן אינטערעס, וואָס ס'האָט די יידישע ווי אויך די נישט-יידישע עפנטלעכקייט אין דעם וואָס ס'קומט פאָר אין ציריך.

דער באריכט פון דער עקזעקוטיווע איז געווען א קאלטער און א טרוקענער. דער פּראָפעסאָר ווייצמאן האָט גערעדט באריכות וועגן דער ארבעט אויף להבא, און איבערגעגאנגען „בנשימה אחת" איבער דער טעטיקייט פון דער „קאָנסאָלידירונגס-עקזעקוטיווע" פאר די לעצטע צוויי יאָר.

די דעבאטע איז געווען א הייסע און א מילדע און ס'איז אין איר אמבולטסטן געקומען צום אויסדרוק די אונמאכט פון דער ראדיקאלער און רעוויזיאָניסטישער אָפּאָזיציע, וועלכע איז נישט ביכולת אויף עפּעס פּאָזיטיווס אנצווייזן. דערפאר האָבן קאפּלאנסקי און ארלאָזאָראָוו אויף א גאנץ צופרידן אויפן געטאדלט דעם פולשטענדיקן באנקראָט פון דעם עקספּערימענט, צו רעגולירן די לאגע אין ארץ-ישראל דורך קאָנסאָלידאציע-מיטלען.

אָבער פון א סימפּטאָמאטישער באדייטונג, איז געווען די רעדע פונם אלטן וועטעראן, מ. מ. אוסישקין. דאָס איז געווען אן אינטימער חשבון-הנפש, א לאנגער ווידוי פון אן אלטן גלויביקן, א סעקטאנט, וואָס גיסט אויס בפני קהל-ועדה זיין ביטער, אנגעווייטאקט הארץ. און ס'נעמט באמת אָן א ציטער ווען מ'לייענט: „דר. חיים ווייצמאן... איינער פון די שענסטע פּערזענלעכקייטן, איינער פון די שענסטע יידן, אָבער פארוואָס פירט ער זיין שעדלעכע טאקטיק, צו קומען אויפן קאָנגרעס און באַרויקן אונז כסדר, ווען מיר ווייסן אלע, אז די פּאָליטישע לאגע אין א"י איז שלעכט, און אז עס קאָן נאָך ערגער ווערן, פארוואָס טוט ער עס?"

אָבער אויך דער דאָזיקער גרייז-גרויער קעמפער האָט זיך אונטערגעגעבן און טרויעריק געמורמלט: „כ'בלייב"!

אין אויסערגעוויינלעכע מידקייט, א נעלהה-מידקייט ליגט אויסגעשפּרייט אויף אלע ארבעטן פונם נאָר-וואָס געשלאָסענעם ציוניסטישן קאָנגרעס, „דער קאָנגרעס פון אויפן שייד-וועג", ווי ס'האָט אים אָנגערופן וולאדימיר זשאבאָטינסקי.

נישט געקוקט אָבער אויף דעם אלעמען, האָבן זיך דאָרט דאָך דורכגעריסן אנקלאנגען, צו וועלכע די פריערדיקע קאָנגרעסן האָבן נאָך ביז היינט נישט זוכה געווען. אזוי למשל, האָבן זיך אשיט געטון אויפן אדרעס פון דער ארץ-ישראל'דיקער אדמיניסטראציע פון ענגלאנד א גאנצע רייע פון שווערע באשולדיקונגען, וואָס זענען געווען דורכגעווייקט מיט אומענדלעכער פארביטערונג און פון עקשנות'דיקער תביעה. ביז נישט לאנג האָט מען וועגן די אלע ענינים גערעדט נאָר מיט געמאָסטענע און געוואוויגענע ווערטער. ווער שמועסט אויף די קאָנגרעסן, דאָרט האָט מען אוודאי נישט געקאָנט לאָזן פאלן ווערטער פון אומצופרידנקייט און פארביטערונג, וועלכע זאָלן חלילה אנרירן דעם כבוד אָדער וואַרפן א שטיקל שאָטן אויפן בטחון אין דעם גוטן ווילן פון דער מאנדאַטאר-מאכט לגבי די ציוניסטישע שטרעבונגען. די פלאמענדיקע ווערטער, וואָס האָבן זיך געהערט אויפן קאָנגרעס, זענען אָן א שום ספק צון עפּעס ממשותדיקס מחייב. זיי זענען טאקע מחייב צון א נייעם טאָן, צון א נייער שפּראך, צון א נייער באציאונג.

א גאנץ באזונדערע אויפמערקזאמקייט פארדינט די דערפרייענדיקע דערשיינונג, וואָס דער גרעסטער טייל רעדעס איז געהאלטן געוואָרן ממש אין יידיש. ארלאָזאָראָוו און קאפּלאנסקי, גרינבוים און לעווין, בערלין און גאָלדבערג און אסך אנדערע — אלע האָבן זיי זיך פון דער קאָנגרעס-טריבונע אויסגערעדט אויף פּראָסט מאמע-לשון. אמת, די זאך איז פאָרגעקומען נישט אזויפיל צוליב באזונדערער ליבע צו יידיש ווי איבער דעם, וואָס מ'האָט באדארפט ווייזן די גוים פון לאנדאָן, אז מיר זענען חלילה נישט קיין אייביקע קעמפער פון דער פרעמדער, דייטשער קולטור און שפּראך, אָבער ווי אזוי עס זאָל נישט זיין איז עס דאָך פון באדייטונג.

אויסערלעך האָט זיך דער לעצטער ציוניסטישער קאָנגרעס מיט גאָר ווייניק אונטערשידן פון די פריערדיקע קאָנגרעסן פון פאר צוויי יאָרן, פון פאר פיר יאָר א. א. ס'האָבן געארבעט די פארשידענע קאָמיסיעס. ביי איינצלנע פון זיי, ווי למשל ביי דער קולטור-קאָמיסיע איבער מיס שאָלד, און ביי דער ביודזשעט-קאָמיסיע איבער סאקערן איז טאקע שיעור נישט געקומען צון א קריזיס ממש, און בכלל האָט זיך דאָס לעבן אין קאָנגרעס געפירט לויטן שטייגער פון דער זייט כמה יאָרן אנגענומענער טראדיציע.

מ'האָט אָבער נישט באדארפט האָבן קיין באזונדער וואכזאם אויג, בכדי צו באמערקן, אז די ארבעטן פון די אלע קאָמיסיעס זענען „בקליפּת-השום",

אין פאַרגלייך מיט איין וויכטיקער פראַגע, וואָס האָט געדרוקט ווי א שווערע משא אויף די מידע מיחות און הערצער פון אַלע דעלעגאַטן, און וועלכע, האָט טאַקע אויף דעם דאָזיקן קאָנגרעס איר אמתן תקון נישט באַקומען. ס'איז נישט שווער צו פאַרשטיין, אז דאָ רעדט זיך וועגן דער „יידישער אגענץ". און ביים שיין פון די אגענץ־פאַרהאַנדלונגען דערמאַנט זיך די דזשווינט־תקופה פון דעם נישט לאַנגסטיגן עבר. אויך דעמולט ווי אצינד, האָט די יידישע נויט אוועקגעזעצט ביי איין טיש מענשן פון פאַרשידענע קלאַסן און קרייזן, וועמענס געזעלשאַפטלעכע אינטערעסן און וועלט־אנשויאונגען ס'זענען ווייט איינער פונם אנדער. כרחוק מזרח ממערב. אָבער וואָס פאַר א געוואַלטיקער הלוק ס'איז פון דעם על־רגל־אחת'דיקן צונויפקומען זיך פון די דזשווינט־לייט אין יענער צייט, ביז די גרויסע חבלי־לידה פונם איצטיקן צ ו נ ו י פ־ ש ל ע פ ן זיי צום אגענץ־טיש.

דאָס וויל אָבער נישט הייסן, אז ווען זיי טרעטן שוין יאָ צו אַלע שותפים צום ארץ־ישראל'דיקן אויפבוי־ווערק טוען זיי עס שוין בלב ונפש. געטריבן פון ריינע ציוניסטיש־נאַציאָנאַלע כוונות. לחלוטין נישט.

דער ציוניזם איז געוואָרן א גאָר וויכטיקער פאַקטאָר, וועלכן מ'קאָן שוין נישט אוועקמאַכן מיט דער האַנט, ווי ס'זענען געווינט געווען צו טון פריער די אמעריקאַניש־יידישע נבירים.

און דערפאַר, זייענדיק אזוי ארום באַדראַט אין זייער געזעלשאַפטלעכער רו מצד דעם אַלץ מער וואַקסנדיקן כח פונם ציוניזם, איז זיי אנדערש נישט געבליבן, ווי צו זען פאַרוואַנדלען די דאָזיקע „געפערלעכע" באַוועגונג אין א סתם סאָציאַל־פילאַנטראָפּישע חברה, וועמענס אויפגאַבע ס'דאַרף זיין, נישט מער ווי צו לינדערן די נויט פונם יידישן קבוץ אין מזרח־אייראָפּע און אים צו פאַרהעלפן, לויטן אמעריקאַנישן צ ד ק ה־מ ו ס ט ע ר, צו געפינען א שטיקל אחוזה אויף דער ערד פון די אַמאָליקע אבות.

קלאָרער געזאָגט: די אמעריקאַנער פילאַנטראָפּן וועלן שוין זאָרגן דערפאַר, אז דער אויפבוי־פּראָצעס אין ארץ־ישראל זאָל זיך חלילה נישט צופיל צעוואַקסן און במקום צו האָבן א געזעלשאַפטלעך־נאַציאָנאַלן פּרצוף, זאָל ער פאַרוואַנדלט ווערן אין א ר י י נ ע ר ד ז ש ו י נ ט־א ר ב ע ט פ א ר ן נ אָ נ ט ן מ ז ר ח.

זיי, די מאַרשאַלס און וואָרבורגס וועלן דאָך געבן די מאָות, און במילא וועט זיי אויך געהערן די דעות, אָבער אויף וואָס פאַר א „דעמאָקראַטישן" אופן וועלן זיי דערלאַנגען די דאָזיקע דעות! אין דעם אגענץ־סטאַטוט פיגורירט א טשיקאַווער פּונקט, וואָס דערלויבט יעדן איינעם, אויפן סמך פון א כח־הרשאה אַליין אַפּצושטימען פאַר עטלעכע אנדערע אין ז י י ע ר אָ פּ וו ע ז נ ה יי ט. דער דאָזיקער אויפטו וועט פאַרשפּאָרן שפּעטער די אמעריקאַנער נבירים, צו שלעפּן זיך צו די אגענץ־סעסיעס. זיי וועלן שוין קאָנען אויך דורך א שליח־נאמן, לאָזן אונז הערן זייער באַלעבאַטישן: „כ'וויל"! און אויך פון דערווייטנס באַשטימען דעם גורל פון זייער צדקה־ווערק אין ארץ־ישראל.

ס'איז דעריבער גאַנץ באַגרייפלעך דער ווייגעשריי, וואָס האָט זיך ארויסגעריסן פון א סך הערצער, אז דער לעצטער ציוניסטישער קאָנגרעס, וואָס איז נישט באַוויזן אפּצוהיטן זיין גרויסע ירושה מחמת — די פּראַקטיק האָט גובר געווען די אידעע!

א. מ.

די וואָך.

די קאָנפערענץ אין האַג איז אין א סכנה. ס'האָט זיך דאָרט געשאַפן א פראָנט פון פראַנקרייך, איטאַליען, בעלגיען און יאַפּאַן קעגן ענגלאַנד, וועלכע ווילן נישט צולאָזן ענדערונגען אינם יונג־פּלאַן.

*

אינם קאָנפליקט אויפן ווייטן מזרח קאָן מען נאָך אַלץ נישט מעלדן וועגן א פאַרשטענדיקונג צווישן ביידע צדדים. די סאָוויעטן פאָדערן, אז ס'זאָלן אויפגענומען ווערן אויך אין די אָנפירנדיקע שטעלן פון דער מזרח־כינעזישער באַן רוסישע באַאַמטן. די רעגירונג אין נאַנקינג איז אָבער נישט מסכים דערצו.

*

דעם 11-טן אויגוסט איז גאַנץ דייטשלאַנד און באַזונדערס בערלין געשטאַנען אינם צייכן פונם פאַרפאַסונגס־יובל. פּאַראַדעס, שול־פייערן דעמאָנסטראַציעס פון די רעפּובליקאַנער זענען געווען אויפן סדר־היום. ס'האָבן אויך נישט געפעלט די אָבליגאַטע צוזאַמענשטויסן מיט די קאָמוניסטן.

*

דער 1-טער אויגוסט אלס „רויטער טאָג" האָט נאָך געהאַט אן עפּילאָג אין פּאַריז. די פּאָליציי האָט געמאַכט א הויז־דורכזוכונג ביי דער ארבעטער־און בויערן־באַנק און געפונען אז די חשבונות זענען נישט אין אָרדנונג, אז דער גרעסטער טייל פון אקציעס זענען גישט איינגעצאָלט געוואָרן און אז די ארויסגעגעבענע קרעדיטן פאַר די פּאַרטיי־אנשטאַלטן זענען אָן אן ערבות. די „הומאַניטע" דערשיינט אין די לעצטע טעג אין א פאַרקלענערטן פאָרמאַט.

*

54 שעה האָט געדויערט דער פלי פונם צעפּעלין וועלכער האָט זיך אומגעקערט פון ניו־יאָרק קיין פרידריכסהאַפן. אין גאַנץ דייטשלאַנד הערשט דעריבער גרויסע פרייד.

*

אין קאַרלסבאַדער מייסטער־טורניר פון שאַכשפּילער האָט דער באַוווּסטער ש פּ י ל מ אַ ן צו פאַרצייכענען די ערשטע דערפאָלגן. ער האָט ביז איצט מנצח געווען דעם שאַך־טעאָרעטיקער גרינפעלד.

*

דער 16-טער ציוניסטישער קאָנגרעס האָט אויסגעוויילט אין דער נייער עקזעקוטיווע פאָלגנדיקע מיטגלידער: מיס שאָלד, באַרט, בערלין, בראָדעצקי, קאַפּלאַנסקי, קיש, ליפּסקי, ראָזנבליט, רופּין און שפּרינצאַק. ווייצמאַן און סאָקאָלאָוו זענען ווידער געוויילט געוואָרן אלס פּאָרזיצערס.

*

די אויסשרייטונגען קעגן יידן אין ליטע נעמען אָן אַלץ מער א מאַסנכאַראַקטער. ידיעות קומען צוליב דער שטרענגער צענזור זער ווייניק. אָבער פון הייזענדע דערווייסט מען זיך פון עקסצעסן אין די שטעט קיידאַן, ווילקי, לוקניטשקי א. א.

*

נאָך דער גרינדונג פון דער ייד. אגענץ, וועט אין ציריך אויך פאָרקומען א באַראַטונג וועגן דער קרים־קאָלאָניזאַציע ביי וועלכער ס'וועלן זיך באַטייליקן איניקע דזשאָינט־טוער, וואָס ווילן איצט אין אייראָפּע.

*

צוליב די גרויסע רעגן פונם פאַרגאַנגענעם ווינטער הערשט איצט אין א"י א שטאַרקע מאַלאַריע־עפּידעמיע. פאַראַן קאָלאָניעס, ווי 60 פּראָצענט פון די איינוואוינער זענען שלאַף.

*

אין יידישן טעאַטער אין פּוילן הערשט א מוראדיקער כאָאָס. איבער דער פּוילישער פּראָווינץ פאָרן ארום דריי טרופּעס וועלכע רעקלאַמירן זיך אלס וואַרשאַווער „סקאַלא", עטלעכע קאַמינסקי טעאַטערס. אין בעסאַראַביע טרעפט זיך אויך אז אין אזא שטעטל ווי סאָראָקע, באַגעגענען זיך אזש צוויי טרופּעס טאָמאַשעווסקי און ליפּמאַן!...

נאָטיצן

אנטיטאָקסינע...

דר. רופּין האָט דאַסמאָל ביים ציוניסטישן קאָנגרעס געהאַלטן דעם רעפעראַט וועגן דער סיטואַציע פון די יידן אין די גלות־לענדער. אמאָל איז עס געווען מאַקס נ אָ ר ד ו י, וועלכער האָט מיט זיין זשעניאַלער אינטואיציע ארומגענומען די יידישע ישובים און געשילדערט א בילד פון זייערן מאַטעריעלן און בירגערלעך־רעכטלעכן מצב. רופּין פּרוּווט מיט סטאַטיסטיק מאָלן א בילד שוואַרץ אין שוואַרץ. אזוי פיל און אזויפיל יידישע נפשות גייען פאַרלוירן דורך שמד, אזוי פיל און אזוי פיל דורך אָפּהאַלטן פון קינדער־האָבן, געמישטע התונות און אסימילאַציע רויבן אוועק צום רעשט פון די הייליקע שפּאַלעך. דר. רופּין ברענגט סטאַטיסטישע צאָלן און מאַכט א חשבון אין פּראָצענטן און קומט צום אויספיר אז נאָר ארץ־ישראל, דאָס לאַנד, וואָס ליגט ווייט פונם קייזער־שטראָז פון דער קריסטלעכער קולטור איז אומשטאַנד צו רעאַקטיווירן די שעפערישע כחות פונם פאָלק. דער ציוניזם און די העברעאישע קולטור־באַוועגונג זענען די אנטיטאָקסינע, די קעגן־גיפטן, די וועלכע וועלן אויפהאַלטן דעם אסימילאַציע־פּראָצעס.

דערצו איז פאָלגנדעס צו באַמערקן:

די צאָלן און סטאַטיסטישע דאַטן וועלכע רופּין באַנוצט זענען גענומען פון די פ אַ ר ה ע ל ט נ י ש ן א י ן מ ע ר ב־א יי ר אָ פּ ע און דערהויפּט פון דייטשלאַנד. דאָרט איז ווי באַוווּסט דער פּראָצעס פון קאָנסטיטוציאָן און קוואַליטאַטיוון צוריקגיין פון דער יידישער באַפעלקערונג א זער שאַרפער. די האַלבע מיליאָן יידן אין דייטשלאַנד לעבן אין איניקע גרויסע שטעט, — מער ווי די העלפט נאָר אין בערלין — און זענען אונטערגעוואָרפן דעם אויפלעזונגס־און ניוועלירונגס־פּראָצעס פון דער וועלט־שטאָט! די אַלע דערשיינונגען פון וועלכע דר. רופּין דערציילט זענען דערשיינונגען ביי דער יידישער בורזשואַזיע אין מערב־אייראָפּע. זי שמד זיך, גייט איין אין געמישטע התונות און אויב זי איז שוין נאַציאָנאַל, אפילו שטאַרק ציוניסטיש, קאָן זי נישט צוליב די ווירטשאַפטלעכע פאַרהעלטנישן האָבן מער ווי איין ביז צוויי קינדער! די ברייטע יידישע מאַסן אין מזרח־אייראָפּע, — אינקלוזיווע רוסלאַנד, ווו ס'קומט פאַר א שווערער און קרבנות־רייכער איבערבוי פון די ווירטשאַפטלעכע פּאָזיציעס פון די יידן — שמדן זיך נישט און שליסן נישט קיין געמישטע התונות און זיי זענען עס, וועלכע האָבן ביז איצט געשטעלט די ק אַ ד ר ע ס פון ע מ י ג ר אַ נ ט ן א ו ן א ר ב ע ט ע ר פ א ר א ר ץ־י ש ר א ל.

זיי זענען עס, וועלכע בילדן א געזונטן פאָלקס־אָרגאַניזם, מיט א גוטער צירקולאַציע פון בלוט און אנדערע לעבנס־זאַפטן און וועלכע נויטיקן זיך גאָר נישט אן איניעקציעס און קעגן־גיפטן, כדי זיך דערהאַלטן ביים נאַציאָנאַלן לעבן! דאָס וואָס רופּין זעט און וועגן וואָס ער חלומט: צו דערהאַלטן אויך דעם טייל פון דער מערב־אייראָפּעאישער בורזשואַזיע, וועלכע איז צום באַדויערן א דאַנק פאַרשידענע סבות, א פאַרלוירענער פאַר תמיד, וועט בלייבן נישט מער ווי א פראַזע פון א קאָנגרעס־דרשה. אן אקטיווער ציוניזם איז ביי זיי נישט מער ווי א סאָציאַל־פילאַנטראָפּישער ענין פאַר די „אָסט־יידן". אויך פאַר ווייטער בלייבט דער ציוניזם אן אקוטער פּראָבלעם פון די מאַסן וועלכע קומען צו אים דורך א ס פּ י כ ע א י ש ן פּ ר אָ צ ע ס אָן וועלכע גייען אים אויך פאַרווירקלעכן, ברענגענדיק די שווערסטע, מאַטעריעלע און מאָראַלישע קרבנות.

דער ארבעטער־ישוב אין ארץ־ישראל איז גאָר צו א קליינעם טייל צו פאַרדאַנקען די אנטיטאָקסינע וועלכע ס'האָט אנטוויקלט דער ציוניזם ביים מערב־אייראָפּעאישן ייד און דער עיקר איז ער א פּראָדוקט פון דער באַוועגונג, וואָס האָט ארומגענומען די יידן אין מזרח־אייראָפּע!

די וועלט מאכט: רעקלאַמע!...

אין בערלין האָט זיך אָנהויב פון דער וואָך געעפנט א יאַריד פאַר רעקלאַמע. הונטערטער געסט פון יענער זייט ים, רעקלאַמע־פאַכמענער פון אַלע לענדער זענען געקומען צו דער גרויסער בערלינער אויסשטעלונג. די דייטשן האָבן זיך באַמיט, אז זייער יאַריד זאָל אַלץ ארומנעמען וואָס ס'איז אויפן געביט פון דער רעקלאַם געשאַפן געוואָרן, וואָס רייכע פאַנטאַזיע און פּסיכאָלאָגישע געניטקייט האָבן צונויפגעבראַכט כדי צו ווירקן אויף די מענטשן פון היינט.

ס'זענען פאַרביי די צייטן, ווען די עלטערע נאַציאָנאַל עקאָנאָמען האָבן באַצייכנט די רעקלאַמע אלס אן אומפּראָדוקטיווע הוצאה פאַר דער פאָלקסווירטשאַפט. אמת קיין נייע ווערטן האָט זי טאַקע קיינמאָל נישט געשאַפן, זי האָט אָבער פאַרגרעסערט די פאָלקס־הכנסות, מעגלעך געמאַכט דעם קאָנזום פון מאַסן־פּראָדוקטן און צום טייל געפּאָרעמט דעם געשמאַק פונם ברייטן עולם. די סכומים וואָס די רעקלאַמע פאַרשלינגט זענען נישט קיין גרויסע. אין דייטשלאַנד באַטרעפן זיי א מיליאַרד מאַרק א יאָר

פון די לעגענדעס ארום ר' חיים טשערנאָוויצער

קלמן זיין נישט געראָטענער זון.

דעם לעצטן שבת פונם יאָר האָט דער עולם אין א ימים־נוראים'דיקער שטימונג געוואַרט, גאַרנדיק נאָך א מאמר פונם הייליקן „באר מים חיים". ר' חיים טשערנאָוויצער איז ארויסגעקומען פון קלמנ'ס חדר און א שאָטן פון יסורים של אהבה האָט זיך באַוויזן אויף זיין פּנים. די סבה פון די יסורים איז געווען קלמן מיט זיין נישט לייטישער פירונג.

נישט אומקוקנדיק זיך צום עולם האָט ר' חיים פאַרפירט א שמועס מיט כביכול טענהנדיק: — זע, רבונו של עולם, קלמן וויל מיך נישט פאָלגן, ער וויל קיין פּרק נישט לערנען, אָבער שטראָפן דערפאַר וועל איך אים נישט. וואָרים קלמן איז מיין קינד און איך, זייענדיק זיין פאָטער, וועל אים אויף די קומענדיקע ימים טובים קויפן און מאַכן א ניי קאַפּאָטקאַלע, נייע שטיוואַלעך און א ניי ספּאָדעפל. און דו אב הרחמים, אויב דיינע קינדער טוען נישט דיין רצון, זאָלסטו זיי צום נייעם יאָר געבן שפע ברכה והצלחה.

צו שלש סעודות האָט ר' חיים זיך ארייננעלאָזט אין א טיפער חקירה וועגן דעם ענין וואָס די הייליקע ספרים שרייבן, אז געראָטענע קינדער, א לאַנג לעבן און א גוטע פּרנסה, אָט די אַלע זאַכן באַלאַנגען נישט אין זכות נאָר אין מזל און אויסגעפירט האָט ער, אז זיין מחותן, דער „אוהב ישראל", דער הייליקער אַפּטער שטייט העכער פונם מזל.

קלמן איז געוואָרן דעם אַפּטערס איידעם אָבער נישט אויף לאַנג. דעם אַפּטערס טאָכטער האָט זיך נישט געקאָנט צוגעוווינען צו קלמנ'ס התנהגות און האָט וועגן דעם מודיע געווען איר פאָטער. דער אַפּטער איז געקומען צופאָרן און האָט באַלד דורכגעפירט דעם גט אויף א וואונדערבאַרן אופן. ער האָט נעפּרוּווט געבן זיין מחותן ר' חיים אנצוהערן דאָס וואָס די משנה זאָגט אין קדושין, אז א פרוי ווערט פריי פון איר מאַן מיט גט אָדער מיטן טויט פונם מאַן.

ר' חיים האָט דעם אַפּטער נישט געלאָזט די לעצטע ווערטער אויסרעדן, א פאַרציטערטער האָט ער אים אכצפ געטון פאַר דער האַנט אויסרופנדיק — האָט רחמנות מחותן, זאָגט נישט ווייטער, ס'בלייבט ביים גט!

קלמן איז ארויס פונם טאַטערס רשות און איז געוואָרן — אן עוסק באמונה אין מסחר, אז ער האָט זיך מיט יאָרן שפּעטער, גראָד בין כסה לעשור קומענדיק קיין סאַדאַגורע אויף א יריד איינקויפן פערד באַקענט מיטן ריזינער, האָט דער ריזינער אויף אים געזאָגט: — דאָס איז ר' חיים טשערנאָוויצערס נישט געראָטענער קלמן, נישקשה, אויף דער פראַגע פון — עסקת באמונה — איז ביי אים פאַראַן דער תירוץ א ו י ב נ א ו י ף, דאָס איז דער אות אמת אויף זיין שטערן.

פּ. סגל.

עפּעס צום נאָכטראַכטן

שטערן־מרחקים

„וואָס ס'פילט מיך תמיד אָן מיט באַוווּנדערונג, איז דער אויסגעשטערנטער הימל איבער אונז און דאָס מאָראַלישע געזעץ אין אונז", זאָגט אימאַנועל קאַנט. און באמת ווער ס'הויבט נאָר אויף זיין בליק אין א קלאָרער נאַכט צום אויסגעשטערנטן הימל דער וועט פאַרשטיין דעם טיפן רושם און, די גרויסע ווירקונג פון דער בלאָער אויסשפּרייטונג באַזייט מיט אומצייליקע פונקלדיקע שטערן. די באַוווּנדערונג וואַקסט אזוי ווייט, אז זי מאַכט פאַרשווינדן די ענגע ד' אמות פון דער מענטשלעכער נשמה, אויב מ'קאָן נאָר אויף א וויילע זיך פאַרטיפן אין די אייביקע סודות. וואָס פאַר א גרויסאַרטיקייט אנטפּלעקט זיך שוין נאָר באַטראַכטנדיק די מרחקים אין דער וועלט פון שטערן!

דער פריינט פון אונזער ערד, איר באַשטענדיקער טראַבאַנט, די לבנה איז אונז צום נאָענטסטן. זי איז נאָר 384000 קילאָמעטער ווייט. ווען מיר זעצן זיך אריין אין א שנעלצוג אזוי נויטיקן מיר זיך אין א נסיעה פון 6 חדשים כדי אהין צו קומען. דאָס ליכט וועלכעס ווערט צוריקגעוואָרפן פון דער לבנה קומט צו אונז אין א צייט פון עפּעס מער ווי א רגע, ווייל עס מאַכט ווי די עלעקטרישע כוואַליע אין א צייט־איינהייט 300.000 קילאָמעטער.

א ביסל ווייטער איז עס שוין ווען מיר ווילן דערגרייכן אונזער נאָענסטן פּלאַנעט: די ווענוס. ווען מיר זעצן אריין א נייגעבוירן יינגל אין א שנעלצוג קומט ער אָן אהין אלס 52-יאָריקער מאַן, ווייל דער גלענצנדיקער אָוונט־שטערן איז פון אונז דערווייטערט אויף 40 מיליאָנען קילאָמעטער ד. ה. 104 מאָל אזוי ווייט ווי די לבנה. וואָלט עס מעגלעך געווען אויפצושטעלן אויפן פּלאַנעט ווענוס א ריזן וועלכער זאָל וועלן אראָפּצילן אויף איינעם א מענטש ביי אונז אויף דער ערד, דאַן מוז די קויל $2^1/_2$ יאָר לויפן דורך די וועלטן, ביז זי וועט דערגרייכן איר ציל!

צו וועלן דערגרייכן די זון פאַרנעמט אין א שנעלצוג, איז א מענטשן־לעבן פון היינט נישט גענוג. ווייל כדי דורכצופאָרן די 150 מיליאָנען קילאָמעטער מוז מען האָבן 190 יאָר, א דראַטלאָזע דעפּעשע וועלכע זאָל האָבן די געשווינדיקייט פון די עטער־כוואַליעס, קאָן שוין אָנקומען אויף דער זון נאָך $8^1/_3$ מינוט.

אָבער דאָס אַלץ איז נאָך זער נאָענט צו אונז. די אמתע מרחקים הויבן זיך אָן ביים פּלאַנעט יופּיטער. ער איז $5^1/_2$ מאָל פון אונז אזוי ווייט ווי די זון. דער פּלאַנעט סאַטורן — צען מאָל און ביז צום אוראַנוס זענען עס 2700 מיליאָנען מייל. דאָס הייסט א נסיעה מיטן שנעלצוג אויף 3500 יאָר און אויך פאַר עלעקטרישע אָדער ליכט־שטראַלן א וועג פון $2^1/_2$ שעה'ן. דער לעצטער פון די ביז היינט באַוווּסטע פּלאַנעטן פון אונזער זונען־סיסטעם, דער נעפּטון איז אזוי ווייט, אז פון אים אויס געזען איז די זון א קליין שטערנדל, אונזער קליינע ערד איז איבערהויפּט נישט

יוועלן און זייגערס בוכהאלץ, נאר רינגפלאץ 6
29 יאר דאס פאר־טרויען פון די קונים.

דאס איז 2 פראצענט פון דער הכנסה פונם דייטשן פאלק, אין די פאראייניקטע שטאטן איז זי א באדייטענד גרעסערע.

אבער עפעס איז פאראן וואס מאכט די רעקלאמע צו א צווייִשנייִדיק שווערד, וואס מאכט זי געפערלעך.

די רעקלאמע געפונט זיך אין די הענט פון די גרויסע פינאנץ־מענער און אידוסטריע־באזיצערס. זי ווערט פון זיי באנוצט נישט נאר צו רעקלאמירן דעם אדער יענעם ארטיקל, מעבל, קליידער אדער פילן צו קאפ־שמערצן. זי ווערט שטארק מיסברויכט צו פראפאגירן די איִדעען און געדאנקען אן וועלכע ס'נויטיקן זיך די גרויסע עקספלאטאטאָרן, די בלוטזויגערס פון דער ארבעטערשאפט, זי ווערט אין די הענט פון מענטשן, וועלכע זענען נאר אויסן זייער פארמעגן צו פארגרעסערן, א געפערלעכער כלי־זין, וועלכן ס'איז נישט לייכט בייצוקומען. די רעקלאמע איז עס געווען איינע פון יענע כחות, וועלכע האבן געהאלפן פארלענגערן די וועלט־מלחמה, וועלכע האבן נאכן שליסן פונם שלום דערווייטערט די פעלקער פונאנאנד. די רעקלאמע און איר וויכטיקסטער ארגאן, די בירגערלעכע פרעסע זענען עס וועלכע פארגיפטן טאג־טעגלעך מיליאנען מענטשן, מאכן זיי בלינד פאר דעם לעבן און טויט־שפיל, וועלכן ס'שפילט מיט זיי א קליינע גרופע אקציאנערן פון דער וועלט־אינדוסטריע.

די רעקלאמע האט עס געבראכט דערצו: אז די מענטשן פון היינט האבן נישט קיין אייגענע מיינונג, גלויבן אלץ, וואס זיי זעען געשריבן שווארץ אויף ווייס און זענען צוטרויִלעך פאר יעדער סוגעסטיע. א דאנק דער פילפאכיקער און ראפינירטער רעקלאמע איז דער גייסטיקער ניוואָ געזונקען אזוי טיף. איז פארשווינדן דער קריטישער חוש ביי די ברייטע מאסן פון די אינדוסטריאליזירטע לענדער. און ס'איז נאר נויטיק א קאפריז פון א פינאנץ־מאגנאט כדי איבערצודרייען דעם געשמאק פון א גאנץ פאלק, כדי צו פרעדיקן שנאה און פאראכטונג אדער א נייעם מאדעל פון א הוט, שירם אדער א ווערק פון א דיכטער...

דער מענטש פון היינט זעט די וועלט און אירע באשעפענישן, די רעלאציעס צווישן זאך און זאך, די באדערפענישן פאר זיך, נאר דורך די פארביקע גלאז־שטיקלעך פון דער רעקלאמע. און דערפאר איז עס אזא סכנות־פולע מאכט, אזא צווייִשנייִדיקער שווערד!

— —

יונה ש. גרובער.

אויך א ליד...

שטייט אן אלטע כאטע
ביי דער זייט פון וועג,
גייט אן אלטע שקאפע
אט דא שוין יארן, טעג...

ס'איז ביי מיר אין הארצן
אויסגעמאלט א קרייץ
פון א בלוטגעפארבטן לעבן
און א שטילן ווייסן טויט...

אלט בין איך געווארן
אין מיינע יונגע טעג
און זאלבעדריט די שקאפע,
כאטע און איך דער אלטער טאטע,
פוילן מיר ביינאנד אויף דער מיט פון וועג.

וועסטו פרעגן שפעטער אין א צייט,
פארוואס האט ער זיך בעסער
נישט געקליבן דעם לייכטן טויט?
טא זוכשע גיט נאך אין די געלע בלעטער
פונם אלטן, גראען פנקס...!

ווייל איך אליין בין נאך נישט זיכער,
וועלעכס פון זיי ביידע איז בעסער,
צי דאס שווערע לעבן
צי דער גרינגער טויט...

נייע ביכער

פרץ הירשביין: ארץ־ישראל,

פארלאג קלעצקין 1929.

וועגן ארץ־ישראל, דעם לאנד פון אריגינעלע אויפטוען און נייע מענטשן, קומט אונז אויס צו הערן פון רעפארטערן (ציוניסטיש־עקזאלטירטע אדער ציון־פרעסעריש־פאנאטישע!), זענען אלע באשרייבונגען געבענטשט מיטן נאך־טעם פון שילערישע רעזומאטן: זיי זענען שאבלאנארטיק און זייער ברכה ווי אין דער קללה, ארץ־ישראל אליין, דער אריגינעלער קאלאריט פון ישוב, וואס איז א פאקום פאר האפנונגען און אנטוישונגען, בלייבט פארשלייערט אין נעפל פון פארטייאישע דאגמען.

פרץ הירשביין איז געקומען קיין ארץ־ישראל נישט אין פארטייאישער שליחות (פרא אדער אנטי־פאלעסטינענזישער!), נאר געטריבן פון קינסטלערישער אומרו, א דאנק וועלכן ער האט שוין אזויפיל לענדער באזוכט, אזויפיל מענטשן דערקענט און אזוי פיל שענקייט באזונגען. ארץ־ישראל פארמאגט נאך, א חוץ דעם, א ספעציפישע אייגנשאפט: זי איז פאר יעדן יידן סיי אינטים־היימיש, סיי לעגענדאריש־עקסאטיש פאר הירשביינען, איינעם פון די סימפאטישסטע (וויניקע פארדינען ביי אונז דיזיקע ספעציעלע דעפיניציע!) יידישע שרייבער־קינסטלער, וואס האט אזוי פיל פארדינסטן איפן געביט פון אונזער מאדערנעם קולטור־אויפבוי, איז ארץ־ישראל א זעלטענער רעזערוואר, אנגעפולט מיט קלינגדיקן יידישן אינהאלט, גוטן און שלעכטן: טויזנט־יאריקע בענקשאפט קוואלן פון אויסגעוויטאקטער פרייד, עטאפן צו מאמע ערד, לעבן און היסטאריע, קלאנג פון אקער־ און גראבאייזן, אונזער צעשפאלטענע צונג, ברידער־טישן, געבורט פון נייער יידישער פערזענלעכקייט. אומבארירטע ביז נישט לאנג, אוצרות, אנגעגרייטע פאר יידישע קינסטלער, וועלכע דאס לעבן וועט דאך נויטן צו אפגעבן זייער צו־להכעסדיקע קורצזיכטיקייט צו ארץ־ישראל אין ארכיוו, ווייל טיילווייז זענען דאך גערעכט אלע, וואס טענהנען, אז „אלע וועגן פון יידישן לעבן פירן קיין ארץ־ישראל".

פרץ הירשביין איז פון די ערשטע, וואס קומען און מעלדן: „העכער איז ארץ־ישראל פון אלע לענדער איצט, פאר מיר, דעם יידן. אן ארויפבליק־פונקט, פון וואנען איך זע אלע אונזערע צעשטערטע לאגערן אויף גאר דער וועלט". אייגנארטיק זיין צו־גאנג צו ארץ־ישראל, אייגנארטיק זיין אויפנאם פון בילדער און געשעענישן אין לאנד, אייגנארטיק זענען אויך דערפאר זיינע שילדערונגען. ער זעט א מינדסטע שטויבעלע נישט נאר מיט זיינע פליישיקע אויגן, נאר אפגעשפיגלט אין אפגעטובלט אין קוואל פון קינסטלערישער וועלט־באנעמונג. איז דערפאר זיין בוך וועגן לאנד נישט קיין טוריסטיש־פאטאגראפישע רעלאציע, נאר א געזאנג אין פראזע וועגן די עמאציעס און אימפרעסיעס פון דיכטער אויף דער ערד פון יענעם לאנד, מיט וועלכן ס'פיבערט דער יידישער היינט...

בילדער מאן און שטיינער פון די יהודה־בערג, וואס באקענען הירשביינען זענען די ערשטע דעקאראציעס, וואס וועקן דעם שרייבערס געדאנקען. „ארץ־ישראלדיקע האפנונג האט נאך אלץ נישט פארבארגן אין תהום איר דורש־בלימלדיקן חן, וואס קאן זיך אליין ביז בלוט דאס לייב צעפליקן. מכבייער־בלוט איז אונזער בלוט. פון אונזער וווּנד קאן עס אויך בלומען־זריעה מיט געפריוּוטער זייער־האנט זייען". פון די דאזיקע ערשטע באקעגנישן ווערט הירשביין אנגעלאדן מיט שטימונג, וואס געבוירט געדאנקען און די שטימונג פארלאזט אים שוין נישט ביז צום סוף, נויטיקט אים אנזאפן זיינע באשרייבונגען מיט הארציקן ליריזם, דעם באזונדערן חן פון בוך. ער האט אויך געזען אין א"י, דאס, וואס יעדער שטערבלעכער האט מעגלעכקייט צו זען: די נייע יידישע שטאט, די חלוצים, אראבער, קבוצות, אלטער־טימלעכקייטן, דעם כותל מערבי, יידישע הארעוואניע און פרייד, וואס טאנצט זיך אויס. הירשביין אבער דער קינסטלער אנטפלעקט נשמות פון זאכן און דערשיינונגען, ער שאפט פיעדעסטאלן פאר ווערטן, אויף וועלכע מען האט ביז איצט נישט געלעגט קיין אכט און שעמט זיך נישט אויסהוילן פון לבוש נישטיקייטן, וואס הילן זיך אין מאנטלען פון גרויס־קייט. ווי יעדער עכטער קינסטלער איז ער צייטנווייז אזוי כלומרשט קורצזיכטיק און אין כמעט־קינדערישער נאאיוויטעט און צייטנווייז ממש נביאיש און דערהויבן זיך איבער אנגענומענע פארפונדעוועטע קוואזי־אמתן. אין אונזער צייט, ווען מ'האדעוועט דעם עולם מיט אויטאדאקסאליזם, ווען פאלעסטיניזם איז צו־געשניטן לויטן פארטייאישן שלחן ערוך און אויסער דעם סדום־בעטל פון פראקציאנעלער פראגראם קאן מען זיך דעם א"י־אויפבוי נישט פארשטעלן, ווען פארטייאישע טערמינאלאגיע ווערט קאנאן, וועט הירש־ביינס בוך, אנגעפולט מיט דער טיפסטער ליבע און איידלסטע געפילן צום לאנד און צו זיינע מוטיקע, שאפנדיקע כחות, זיין זער נוצלעך אלס אנרעגער פון געדאנקען, וואס וועלן אנגערופן רעוויזיאניסטישע (נישט פון זשאבאטינסקיס מאלצייט, חלילה, אנט־ליען!). דער יידישער יוגנט, וואס פארבונדט אירע אידעאלן מיט א"י, ווערט דעסאינפיצירט זערן די ראיה בנוגע אייניקע פראגן פון ארץ־ישראל־לעבן. קיין שאדן וועט דאס אודאי נישט ברענגען!...

דאס אלץ בנוגע דער געזעלשאפטלעכער ווערט פון בוך, וואס פארדינט פולע אויפמערקזאמקייט. העכער דערפון איז די קינסטלערישע, מערוויניקער אייביקע, ווערט פון די באזונגענע ארץ־ישראל־שענקייטן: „די אויסערלעכע ווי אינערלעכע". יעדער קאפיטל איז א ליד פאר זיך, א ליד וואס זאפט זיך איין אין לעזער מיט עקשנות, צעזינגט זיך אין אים, פארטויבט זיין וואכעדיקייט און נויט אונטער־ברומען. הירשביינען האט זיך איינגעגעבן אויף דעם בעסטן אופן צו באהערשן דעם לעזער, פארווארפנדיק אויף זיין האלז דעם שטריק פון קאנדענסירטן, געצוימטן פאטאס. קעגן אזא געווער איז שווער זיך אקעגנצושטעלן און די פארביסנסטע שונאי־ישראל וועלן אויף די קינסטלערישע פופציק פראצענט פון הירשביינס ארץ־ישראל איינדרוקן מוזן ענטפערן: „אמן"!

ב. טושינסקי.

— —

אבאנירט דעם אומאפהענגיגן ארגאן
„טשערנאוויצער בלעטער"

צום זען. דער נעפטון איז ווייט פון דער זון 4487 מיליאנען קילאמעטער!

אבער אפילו ביי די גרויסע מרחקים געפונען מיר זיך אלץ אין די קרייזן פון אונזער זונען־סיסטעם. פארלאזן מיר עס אזוי מוזן מיר זיך אפזאגן פון די ביזאיצטיקע באקוועמע מאסן און זיך באנוצן מיטן ליכטיאר, ד. ה. דעם וועג וועלכן א ליכט־שטראל קאן מאכן אין א יאר. פריער האבן מיר שוין אנגעוויזן, אז דער ליכט־שטראל מאכט אין א רגע 300.000 קילאמעטער. אזוי ווי א יאר האט 31,556.926 רגעים אזוי באטייט א ליכט־יאר א לענג פון $9^1/_2$ ביליאנען קילאמעטער (געשריבן: 9467 077 800 000) דאס איז איצט אונזער מאס.

און פרווון מיר מעסטן מיט אט דער לענג די מרחקים אין די הימלען. אזוי איז עס אונז אלץ צו וויניק. דער אונז נאנסטער פיקס־שטערן אלפא אין שטערנבילד פון סענטוירוס, איז פון אונזער זון־סיסטעם 9000 מאל אזוי ווייט ווי דער נעפטון. זיין מרחק באטרעפט 4,3 ליכט־יארן. ד. ה. אז א ליכט־שטראל פונם שטערן אלפא האט עס נויטיק 4 יאר און 4 חדשים ביז ער דערגרייכט אונז. וואלט דער שטערן צוליב וואס פאר א סבה פארלאשן געווארן היינט צו טאג, אזוי וואלט ער פאר אונז נאך געלויכטן מיט אן אומפארענדערטן ליכט א משך פון 4 יאר און 4 חדשים...

אבער כאטש אזוי איז אלפא אונזער נאענטסטער פיקס־שטערן. נאר פינף פיקס־שטערן פון די אומצייליקע וואס מיר זען, זענען וויניקער פון צען ליכט־יארן פון אונז דערווייטערט, נאר 39 וויניקער ווי 50 ליכט־יארן. דער פאלאר־שטערן געפונט זיך אין א מרחק פון 60 ליכט־יארן, דער ליכטיקער שטערן קאפעלא — 70 ליכט־יאר. די שטערן פון זעקסטער גרויס ד. ה. אזוינע, וואס מ'קאן נאך דערקענען מיטן הוילן אויג, געפונען זיך שוין אין מרחקים פון 330 ליכט־יארן. די שטערן פון אכטער גרויס — אין א ווייטיקייט פון 780 ליכט־יארן.

און איצט נאך א ווייטערן שפרונג און אין—סוף: די שטערנדלעך, וועלכע געפונען זיך אין דעם אזוי גערופענעם מילך־שטראז זענען אויף 4000 ליכט־יארן אפגערוקט פון אונזער זון־סיסטעם. ווען איינער פון די שטערן זאל געווען צוליב א קאטאסטראפע זיך האבן פארביטן אין א העל לויכטנדיקן פייער, נאך דעמולט ווען ס'האט געקעניקט דער מעכטיקער האמו־ראבי פון בבל, וואלטן מיר אים היינט נאך גע־זען אין זיין אומפארענדערטן ליכט.

אבער אויך ביי דעם אזויגערופענעם מילך־שטראז, וועלכער האט די פארם פון א קרייז מיט מרחקים פון 8000 ליכט־יארן זענען מיר נישט צו ענד. ווייט ארוים זענען נאך פאראן מיליאנען סיסטעמען פון מילך־שטראזן, פון וועלכע מיר ווייסן כמעט גאר נישט. „אונזער" סיסטעם, ד. ה. דאס, אין וועמענס צענטער ס'געפונט זיך אונזער זון, באשטייט דאך פון 300 מיליאנען זונען, וועלכע זענען פונאנאנדער דערווייטערט אויף אומגעהייערע מרחקים און פול מיט מיליארדן פלאנעטן, וועלכע מיר זען בכלל נישט.

(פון ב. בירגעל'ס: „ווייטע וועלטן").

— —

בריוו צו די „טשערנאוויצער בלעטער".

א פראבלעם, וועלכן דאס לעבן האט פארענטפערט.

חשובע רעדאקציע!

כ'האב מיך געקווייִנקלט, צי ס'איז נויטיק צו ענטפערן אויף דער פראגע יידיש—העבראיש, וועלכע איז באריִרט געווארן פון ה' מענטשער און אין דעם טיטל פון מיין בריוו ווייז איך אן, אז אזא מין דיסקוסיע קאן נאר האבן א טעאָרעטישן כאראקטער. איך אליין בין ווייט דערפון צו זיין א שפראך־פעטישיסט. איך גיב אפ כבוד יעדער שפראך און האלט עס נישט פאר קיין אומגליק, אז אונזערע אינטעלעקטועלן באהערשן און רעדן אויך אנדערע לשונות. ס'איז נישטא קיין מעגלעכקייט זיי צו ראטעווען פון שפראך־אסימילאציע צוליב וואס, איז נישט דא דער פלאץ דערויף זיך אפצושטעלן. ווען כ'האב אין מיין ארטיקל גערעדט וועגן די קולטורעלע אויפגאבן פון דער יידישער קהלה, האב איך געמיינט פאר יענע יידישע מאסן, וואס זענען נישט אסימילירט און וואס רעדן א באזונדערן אייגענעם לשון. ס'איז קלאר, אז די קולטור־ארבעט פאר זיי קאן נאר פארקומען אין דער שפראך, אין וועלכער זיי לעבן, פרייען זיך, און קלאגן, וועלכע פולט זיי אויס! רעדט איר חבר מענטשער מיט אייערע עלטערן העבראיש? און ווי אזוי ווילט איר פארשלאגן, אז אז מ'זאל אויף אן אומנאטירלעכן אופן איינפאק־טאָרירן א לשון צו די ברייטע מאסן? קאנען קליינע יידן פאדערן אזא ענין? דאס יידישע קינד האט גרויסע פעאיקייטן און ס'מיסברויכט זיי אפט, לער־נענדיק אים פארשידענע שפראכן. מ'קאן אים אויך גוט אויסלערנען העבראיש, אבער קאן מען א גאנץ פאלק שיקן אין חדר אריין צוליב א קולטורעלן עקספערימענט?

אלע פרא און קאנטרא צו דער פראגע זענען שוין לאנג אויסגעשעפט. די דיסקוסיע איז פארענ־דיקט און ס'איז נישט אן ענין פון פולפול אדער דיא־לעקטיק. דאס לעבן איז שטארקער פון אלץ און עס האט באוויזן, וועלכע שפראך ס'איז די פאלקס־שפראך און ווער ס'האט ליב די יידישע ברייטע מאסן, יענע, וועלכע ארבעטן שווער, זענען דער אייביקער רעזער־וואר פון אונזערע פיזישע און גייסטיק'ע כוחות, ווער ס'וויל זיי צוטראגן בילדונג און אונטערהאלטונג, ווער ס'וויל זייער גורל פארבעסערן און אויפהויבן זייער לעבנס־מדרגה, דער מוז אויך ליב האבן זייער שפראך און זי פלעגן.

ס'קאן נישט זיין אנדערש ווי נאר יידיש!

טשערנאוויץ. לופוס.

— —

קאפעראטיווע דערציהונג!

חשובע רעדאקציע!

אין נומער 11 פון די „טש. בל." פרעגט ה' ש. ג. פון סוטשאווא אן א פאר וואס די קאפעראטיווע דערציהונג איז אין בוקאווינע נאך א פרעמדער באגריף און פאר ס'ווערט נאר נישט געטון כדי צו שאפן די נויטיקע געזעלשאפטלעכע אטמאספערע, פאר איר בליען און וואקסן.

די פראגע איז א בארעכטיקטע און ס'איז די העכסטע צייט זיך נענטער צו פאראינטערעסירן מיטן גורל פון די יידישע באנקן, מיט דער סיטואציע אין וועלכער זיי געפינען זיך און מיט דעם אופן פון ארבעט, וועלכע ווערט אנגעפירט כדי זיי צו פאר־זיכערן א זעלבסטשטענדיקן קיום, אומאָפּהענגיק פון פרעמדע מיטלען און פון פרעמדע בעלי־טובות.

די ייד. קאָפּעראציע איז אין בוקאָווינע ביז פאר איניקע יאָרן געווען אן אומבאקאנטער ענין. אלע נאציעס וואס וואוינען דאָ, האָבן אויף דעם געביט געהאט עפעס אויפגעטון: געשאפן רייפאייזן־קאסעס פאָלקס־באנקן א. א. טיפן פון קרעדיט־קאָפּעראטיוון, א חוץ די יידן וועלכע האָבן עס נישט נויטיק געהאט זיך צו פארטראכטן וועגן זעלבסט־הילף.

די פארהעלטנישן אבער נאָך דער מלחמה האָבן געצוואונגען א גרויסן טייל פון דער יידישער באפעל־קערונג אנצוקומען נאָך הילף פון זשאנט־מיטלען. מיט שווערער מי און נאָך לאנגער הבלי־לדה זענען געשאפן געוואָרן די קאָפּעראטיוון אין דער בוקאָווינע פראָווינץ אבער — מ'האָט זיי געלאָזט אויף זיך אליין.

מיר יינגע געזעלשאפטלעכע טוער, און קאָפּעראטיווער דערפארונג, און די נויטיקע אינסטרוקציעס, דערפולן טאקע בשלימות אונזער חוב אבער אין אן איבער־צייגונג, אז די ארבעט מוז אנדערש אנידערגעשטעלט ווערן, אז אונזער קאָנטאקט מיט די מיטגלידער זאָל זיין אן אנדערער ווי נאָר ביים געלד־אנטלייען און געלד אָפּגעבן, אז מיר זענען שולדיק דער באפעלקערונג א סך מער, ווי מיר געבן זיי היינט און אז מיר האָבן א גרויס קולטורעל שליחות צו דערפילן וועלכעס ווערט פון קיינעם נישט באַ־זאָרגט און וואַרט, אז מיר זאָלן עס טון.

איך האָב דעריבער נאָכגעטראכט, וואָס ס'פעלט אונז און גלויב דאס צוזאמענפאסן אין פאָלגנדיקע פאָדערונגען:

1) דער פארבאנד פון אלע פאָלקס־בענק אין בוקאָווינער קענגט, וועלכער זאָל בילדן א טייל פון אן אלרומענישן יידישן קאָפּעראטיוון־פארבאנד צ'ן וועלכער זאָל ארויסגעבן

2) א פראָפּאגאנדא־אָרגאן אין דייטש און יידיש וואָס זאָל דערשיינען אין דער ערשטער צייט וועניק־סטענס צווייוועכנטלעך און שפעטער איינמאָל אין הודש;

3) שאפן אן אינסטרוקטאריאט, וועלכער זאָל אין משך פון יאָר אָפּהאלטן אין יעדן שטעטל, ווו ס'געפינט זיך א קרעדיט־קאָפּעראטיוו, לעקציעס, פארזאמלונגען, דיסקוסיעס, געזעלשאפטלעכע משפטים און פארטיילונגען מיט יונג און אלט וועגן קאָפּערא־טיווע פראָבלעמען;

4) קורזן פאר די קאָפּעראטיווע טוער און קאָפּעראטיווע באאמטן, אָפטע צוזאמענפאָרן און בשותפותדיקע דיסקוסיעס וועגן די פראגן וואָס זענען נוגע די קאָפּעראטיווע באוועגונג;

5) יעדעס יאָר דורכפירן איבערן גאנצן קענגט א קאָפּעראטיוון הודש און ברייט פארשפרייטן די פּראָלן און אידעען פון סאָלידאריטעט, זעלבסט־הילף און קאָפּעראטיוון איבערבוי פון אונזער געזעל־שאפטלעכן לעבן;

6) קאָפּעראטיווע ביבליאָטעקן.

עס וועלן ביי דער ארבעט זיכער נאָך אויפקומען אנדערע פאָרשלאָגן און וועט מען נאָר צוטרעטן דער־צו וועט עס גיך געלונגען ארויפצוברענגען די ייד. באפעלקערונג אויף דער מדרגה אויף וועלכער ס'איז נויטיק, כדי זי זאָל קאָנען פירן איר קאמף פארן מאטעריעלן קיום מיט אן ערפאָלג.

ס'פרעגט זיך נאָר פאר וואָס, מ'וארט אזוי לאנג און פאר וואָס די קרייזן, וועמענס אויפגאבע ס'איז דאָס צו דערפילן, קווינקלען זיך און טראכטן אזוי פיל וועגן דעם ענין, וועלכער איז אזוי קלאָר און נישט שווער צום רעאליזירן.

מיט דרך־ארץ
יצחק ט., סאדאגורא.

— —

דער נייער קאָפּעראטיוון־רעזשים.

חשובע רעדאקציע!

פון דער טאָג־פרעסע איז געווען צו לייענען אז דער נייער קאָפּעראטיוון־געזעץ ברענגט א רייע דער־לייטערונגען פאר די קרעדיט־קאָפּעראטיוון, שטייער־באפרייונגען, הילף אינם איינמאָנען פון די חובות און אנדערע באגינסטיגונגען, וועלכע זענען פון גרויסן ווערט פאר דער קאָפּעראציע. אין נומער 11 פון די „טש. בל." איז געווען אן אָנפראגע וועגן דעם אבער ביז היינט האָט אויף דעם ברייוו קיינער נישט גע־ענטפערט און מיר ווייסן נישט צי זענען די באַ־שטימונגען אויך גילט פאר די קאָפּעראטיוון פון די נאציאָנאלע מיעוטים צי נאָר פאר דער הערשנדיקער נאציע. ביז היינט איז נאָך נישטאָ אן איבערזעצונג אפילו נישט אין דייטש פונם קאָפּעראטיוו־געזעץ.

כ'וואָלט געמאכט א פאָרשלאָג, אז די רעדאקציע פון די „טש. בל." זאָל נעמען אויף זיך דעם איני־ציאטיוו און שאפן די נויטיקע איבערזעצונגען אין דייטש אָדער יידיש און בכלל מער פלאַץ אָפּ־געבן פאר דער קאָפּעראטיווער באַ־וועגונג און אירע פראָבלעמען.

די „טש. בל." אלס אומאָפּהענגיקער אָרגאן זענען פאסיק צו זיין א טריבונע פאר דער אומפארטייאישער קאָפּעראציע און באזונדערס ווייל דער ענין איז אין גאנצן לאנד אן אקטועלער!

מיט דרך־ארץ
ז. ע. גוראהומאָר.

— —

וויכטיק פאר עמיגראנטן קיין מעקסיקאָ!

לויט דער טעלעגראפישער ידיעה, וועלכע איז אָנגע־קומען צום „היאס־עמיגדירעקט", געזעלשאפט פאר עמיגראנטן־שוץ, ווערן קיין מעקסיקאָ ארייגעלאזט אָן ספעציעלע איינרייזעדערלויבענישן נאר עמיגראנטן, וועלכע קאָנען באווייזן אז זיי האָבן זייערע שיפס־קארטן איינגעקויפט פארן 3־טן מאי ה. י. אלע אנדערע עמיגראנטן מוזן פריער באקומען א ספעציעלע דער־לויבעניש פון דעם אינערן־מיניסטעריום אין מעקסיקאָ.

צושניידערקורס

פון דער

געזעלשאפט „אָרט" אין טשערנאָוויץ

די געזעלשאפט „אָרט" דערעפנט אין די נאָנטסטע טעג א **צושניידער־קורס פאר קירזשנער און דאמען־שניידער.** — אנמעלדונגען: טעגלעך 2—10 נאכמיטאג, אין ביורא פון „אָרט", טעמפעלגאס 8.

א באגרענעצטע צאָל פון טיילנעמער

Med. Dr. Konrad Merdler

פאר פרויענקראנקהייטן (שפעצ. קויזאלע דיאגנאָסטיק און באהאנדלונג פון עקרות

אקאָשאר און אינערע קראנקהייטן

רוסישגאס נר. 19 (הויז ד״ר יאלאָוועצקי)

11—1, 3—6

געגרינדעט אין יאָר 1899.

די

טיפּאָגראפיע
מ. עבנער

טשערנאווי״ץ, הויפשטראס 8

ליפערט פראָמפּט און ביליק בלעריי דרוק־סאָרטן, צייטונגען, בראָשורן, בריפן און קוווערטס, מעמאראנדן אפישן, עטצ. עטצ.

שטאמפּיליען ־ ערצייגונג.

זעצ־מאשין און סטערעאָטיפּ־באטריב.

מאָדערנער פענסיאָנאט פאר מיידלעך.

א גרופע נעניטע פעדאגאָגן האט באשלאסן אין טשערנאוויץ צו עפענען מיטן אנהויב פונם קומענדיקן שוליאר א פענסיאנאט פאר מיידלעך, איינגעאָרדנעט נאכן מערב־אייראפעאישן מוסטער. אין א שיין גע־לעגענער ווילא (סטר. מיהאי וויטעאזו) וועט זיך געפונען דאס היים אונטער דער השגחה פון טיכטיגע און געלערנטע פרויען און וועט אנטשפרעכן אלע פאָרדערונגען פון דער היגיענע. א הויך גייסטיקער און פיזישער בילדונג וועט געזארגט ווערן פאר אנגענעמער פארווײלונג און ס'וועט געלערנט ווערן דרך ארץ און פארקערס־מנהגים מיט מענטשן. קאָנווערזאציע אין אלע מאָדערנע שפראכן, א גרויסער זאָל פאר גימ־נאסטיק, געזעלשאפטס־שפילן, א גרויסער שפּאָרט־פלאַץ, פראָספּעקטן גראטיס. אינפארמאציעס ביי פראָפ. מ. זינגער, ג. לאזאר 4b פון 6—3 נמ.

קינדעראַרצט

דר. דוד פינקעלשטיין

פון דער פאריזער מעדיצינישער פאקולטעט, שפּע־ציאליזירט אין פאריז און ווין

אָרדינירט 12—11, 5—3.

פעטרינאגאס נר. 3 (ארמעניערגאס נר. 3) (נעבן „גלאזול בוקאָווינעי").

פארבערײ און כעמ. רייניקונג

„RECORD"

א. גראָס,

טשערנאָוויץ: רוסישעג. 7: ראטהויזשטר. 25.

רייניקט,
פארבט
אלצדינג

ספעציאל־אָפּטײלונג: הערנהוט־רעפּאראטורן.

בעלעטריסטישע
און וויסנשאפטלעכע ווערק
אין אלע שפראכן

געפונען זיך
אין
דער

בוכהאנדלונג

דר. י. בערנפעלד

עט קאָ.

טשערנאוויץ

סטראדא יאנקו פלאנדאר (הערנגטס) 22

נאר אויף א שריפטלעכער מעלדונג ווערט אָפּגעשטעלט דאס צושיקן פון די „טש. בלעטער".

איבערזידלונגס־מודעה!

איך בין מודיע, אז איך האָב מיך אריבערגעצויגן פון דער גימנאזיאל־גאס נר. 8 אין הויף פון האָטעל גאַטליב, פאָסטגאס און האָב דאָרט געעפנט א

מילכהאלע

מיטן גרעסטן קאָמפאָרט. — דאָרט באקומט מען די בעסטן וועגעטארישן קאלטע און וואַרמע שפייזן צו גאָר ביליקע פרייזן. — איך בעט דאָס פובליקום מיר צו שענקן וויטער זיין פארטרויען.

מארקוס פישמאן, פאסטגאס (האָטעל גאָטליב) אין הויף.

סעזאָן פונם 1־טן יוני ביזן 30־טן סעפּטעמבער.

GOVORA קוראָרט

מינעראל־וואסער, יאָד־ און סירקע־וואסער, וועלכע ווערן רעקאמאנדירט בא כראָנישע רעוומאטיזם, אר־טריטיזם, פאדאגרע, סיפיליס, הויט־קראנקהייטן און בראכן.

פיזיא טעראפיע, אינגאלאציעס, פולווריזאציעס, גע־פרעסטער קוילן־זויער ליפט, ווי אויפן קוראָרט רייכנ־האל. עלעקטרא וואסערוואנעס, דיאטערמיע, רענט־גען־ אולטרא־פיאלעט שטראל.

האָטעל פּאלאס באזיצט מאדערנעם קאמפאָרט.

דער קוראָרט **קאלימאנעשט־ראטשיולאטא**

מינעראלע סירקע־וואסער. אָפּפיר־וואסער צום טרינ־קען, וועלכע ווערן רעקאמאנדירט בא רעוומאטיזם, אנעמיע, לימפאטאן, מינדען א. ז. וו.

פיזיא־טעראפיע און הידרא־טעראפיע, אינגאלאציעס פולווריזאציעס, דיאטערמיע, בלאטע־וואנעס און קוילן־זויער פיאלעט און רענטגען שטראלן.

דער גרויסער האטעל פון דער געזעלשאפט באזיצט אלע באקוועמלעכקייטן.

מ'קאָן זיך באָדן אין טייך, פאראן א פּליאזש ביים טייך אלטא.

קאטשיולאטא מינעראלע, סירקע און ראדיאָ־אקטיווע וואסערן, וועלכע ענטהאלטן אין זיך קאלצי, וואָס איז אומפארגלייכלעך נויטיג ביים היילן פון ניר, לעבער, השתנה־רערן (שטיינער, זאמד), פאדאגרען ארטריטיזם.

אין יוני און סעפּטעמבער לויט א פארקלענערטן טאריף אויף וואנעס און האטעל.

נאָך אינפאָרמאציעס זיך ווענדן:

Soc. Calimaneşti-Govoara Bucureşti I, str. Brezeanu 44

אדער צו דער אדמיניסטראציע פון קוראָרט.

Editor şi Redactor răsponsabil: S. A. Soifer.

Tipografie E. M. Ebner, Cernăuţi, str. Regete Ferdinand 8